

A munkacélú kizsákmányolás elleni küzdelem Magyarországon

INVERT Projekt

2024. július 2.

Windt Szandra – Országos Kriminológiai Intézet (OKRI)¹

A társadalmi-gazdasági változások mindig nyomot hagytak a foglalkoztatás szerkezetén, a munkaerő-piacon, azok szereplőinek megítélésén. Az öregedő, csökkenő létszámú európai társadalmak már évtizedek óta vendégmunkások segítségével igyekeztek ezekre a jelenségekre reagálni. Jelenleg Magyarországon is hasonló tendenciát figyelhetünk meg, amely mellett a foglalkoztatási modellek változása, alakulása is jelen van.

Az emberkereskedelem jelenségével foglalkozó tanulmányok és az alapját szolgáló kutatások fókuszában jellemzően a szexuális kizsákmányolás áll. Sajnálatos tény, hogy hazánkban a munkacélú kizsákmányolásra, munkáltatással összefüggő emberkereskedelemre kevés figyelem hárul.

A munkacélú kizsákmányolás Magyarországon

A munkacélú kizsákmányolás hazai fő megjelenési formája az ún. házi szolgaság, a ház körüli munkáltatás, sok esetben emellett bűncselekmények, jogellenes cselekmények elkövetésére kényszerítés. A ház körüli munkáltatás, a lakóhelyen történő kizsákmányolás az egyébként is látenciában lévő cselekményeket még inkább a négy fal közé rekeszti. A nemzetközi szakirodalomban a munkacélú kizsákmányolás jellemzően a harmadik ország állam-polgárainak foglalkoztatása és az annak során történő kizsákmányolás alapján fogalmazódik meg. A hazánkban már jelen lévő és várhatóan a közeljövőben érkező vendégmunkások miatt, szükséges egy rövid áttekintést adni a munkáltatással összefüggő tendenciákról, nemzetközi gyakorlatokról és a magyar lehetőségekről a kevés számú ügy ellenére is.

A munkáltatással összefüggően fontos különbséget tenni a foglalkoztatási szabálytalanságok és a bűncselekmény között, éppen emiatt készült egy kiadvány a munkaügyi kizsákmányolás értelmezéséről és megkülönböztetéséről, az emberkereskedelem és a különösen kizsákmányoló munkakörülmények között a munkáltatói szankciókról szóló irányelv értelmében.²

Partnerség – Együttműködés

Hazánkban a házi szolgaságként ismert a munkáltatással összefüggő emberkereskedelem a jellemző, az elmúlt évtizedben alig azonosítottak a magyar hatóságok munkáltatással kizsákmányolt harmadik ország állampolgárt.

Milyen lehetőségeink vannak ezen gyakorlat megváltoztatására?

Például a magas kockázatú ágazatokban működő vállalkozások érdekeltté tételével, valamint a különböző munkavállalókkal kapcsolatba kerülő hatóságok tagjainak képzésével, számukra kidolgozott ellenőrző lista kialakításával, amely segít(het)i az emberkereskedelem áldozatainak felderítését és a feltételezett bűncselekmények társszervek felé történő bejelentését.

¹ <https://www.okri.hu/index.php/kutatas/projektek>; <https://en.okri.hu/index.php/research/external-research-projects>

² Interpretation and distinction between labour exploitation in the context of trafficking in human beings and particularly exploitative working conditions under the Employers Sanctions Directive May 2022, <https://orbilu.uni.lu/bitstream/10993/53821/1/EMN%20LU%20inform%20Distinction-between-labour-exploitation-and-particularly-exploitative-working-conditions-THB.pdf>.

▪ Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság

Magyarországon az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (OIF) munkavállalás célú tartózkodási engedélyt ad a hazánkban munkát végezni kívánó harmadik ország állam polgárának, amely eljárás során, ha nem kiemelt foglalkoztató útján elektronikusan, hanem személyesen járnak el, a lehetséges áldozatok felismerésére sor kerülhet.

▪ Nemzetgazdasági Minisztérium Foglalkoztatás-felügyeleti hatóság

Az OIF mellett az emberkereskedelem áldozatainak azonosításának rendjéről rendelkező 354/2012. (XII. 13.) Kormányrendelet alapján³ a (jelenleg) a Nemzetgazdasági Minisztériumhoz tartozó Foglalkoztatás-felügyeleti hatóság is azonosítást végző szerv, amelynek tagjai azonosító beszélgetéseket folytat(hat)nak le, azonban a gyakorlatban erre kevés példa akadt 2013. július elseje óta.

▪ Országos Rendőr-főkapitányság

Annak ellenére alacsony az esetek száma, hogy az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) és a Foglalkoztatás-felügyeleti hatóság közös munkaügyi ellenőrzéseket végez egy együttműködési megállapodás⁴ alapján.

A havi rendszerességű ellenőrzések dacára kevés áldozat azonosítására került sor. Ez részben arra vezethető vissza, hogy az áldozattá válás jellemzőiről, ezek felismeréséről nem kaptak elegendő információt az ellenőrzésen részt vevő rendészeti szolgálati ágban szolgáló rendőrök és a foglalkoztatás-felügyelők.

Továbblépési lehetőségek

Az emberkereskedelem – annak ellenére, hogy jelentős erőfeszítéseket tesznek a magyar és az európai jogalkalmazók a megfékezésére – továbbra sem csökken, sőt a képzéseknek, az esetmegbeszéléseknek, a közös gondolkodás eredményeképpen egyre több ügyre derül fény, ez igaz a munkacélú kizsákmányolásra is. Ugyanakkor bár hazánkban a házi szolgaság módszerei ismertek egyelőre, a foglalkoztatás során megvalósuló kizsákmányolásra is fel kell készülnünk, annak ellenére is, hogy talán nincs olyan munkavállaló, aki valaha ne érezte volna azt, hogy őt a munkahelyén „kizsákmányolták”. Ugyanakkor a foglalkoztatás szabálytalanságai és a már tényállásba ütközően megvalósuló munkáltatással elkövetett emberkereskedelem a jogalkalmazók részéről is más tudást, ismeretet igényel, nemcsak a rendőröktől (ügyészekről), hanem az ellenőrzések során eljáró idegenrendészeti alkalmazottaktól és a foglalkoztatás-felügyelőktől is.

Az ORFK és a Nemzetgazdasági Minisztérium között határozatlan időre szóló közös ellenőrzésre vonatkozó megállapodás ehhez nyújt segítséget, ugyanakkor képzés, tréning is elengedhetetlen, amelyben a reményeink (és terveink) szerint az Országos Kriminológiai Intézet is részt vesz: egyrésztől egy 2024. június 6-án már megrendezett közös konferenciával⁵, 2024 októberében pedig egy gyakorlatorientált tréning során, az olasz partnerek gyakorlati tapasztalatainak felhasználásával.

³ A Kormányrendelet 1. § 1. pontja alapján: Azonosítást végző szerv: az egészségügyi szolgáltató, az egészségügyi államigazgatási szerv, a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltató, a köznevelési intézmény, a rendőrség, a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság, a konzuli tisztviselő, az idegenrendészeti hatóság, a menekültügyi hatóság, az áldozatsegítő szolgálat, az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (a továbbiakban: OKIT), a pártfogó felügyelői szolgálat és a jogi segítségnyújtó szolgálat. 1. § 2. pontja: Azonosító beszélgetés: az emberkereskedelem áldozataként történő beazonosítást célzó beszélgetés az 1. mellékletben meghatározott azonosító adatlap segítségével. 2. § (1) Amennyiben az azonosítást végző szerv hatáskörébe tartozó eljárása során vagy egyébként olyan magyar állampolgárra, vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyre vonatkozóan, akiről alappal feltehető, hogy az emberkereskedelem áldozata, ezen helyzetről hivatalos tudomást szerez vagy azt egyébként észleli, vele azonosító beszélgetést folytat le.

⁴ A 2021 decemberétől folyamatban volt együttműködési megállapodás 2023 decemberében hatályát veszítette, de 2024 tavasza óta egy határozatlan időre szóló megállapodás alapján az együttműködés a jövőben is folytatódik.

⁵ <https://www.okri.hu/index.php/kutatas/projektek/2-uncategorised/157-invert-konferencia>